

*Recenzija***Security and Cooperation in Southeastern Europe**

Editor: Anton Grizold

Fakultet za društvene vede, Ljubljana, 2003, str. 299.

Geografsko-politički prostor što se nekada tradicionalno nazivao Balkan, a nakon rušenja Berlinskog zida i okončanja hladnoratovske bipolarne podjele svijeta sve češće se upotrebljava naziv Jugoistočna Europa ili Zapadni Balkan, usprkos svojim novim strategijskim, političkim, ekonomskim, socijalnim i inim konotacijama, danas predstavlja najnestabilnije i najopasnije rubno područje Starog kontinenta.

Sa sigurnosnog aspekta, rušenje četrdesetogodišnjeg sistema sigurnosti tog područja (dvije članice NATO-a, dvije članice Varšavskog ugovora, dvije blokovski nesvrstane zemlje) te nastanak novih međunarodno priznatih država na području bivše Jugoslavije, rezultiralo je čak i otvorenim oružanim sukobima.

U povijesti međunarodne zajednice snažne europske države (Austro-Ugarska, Velika Britanija, Francuska, Njemačka, Rusija) na tom turbulentnom području jugoistoka Europe oduvijek su nastojale stvoriti i očuvati sferu svog utjecaja. U prvim posthladnoratovskim godinama zemlje zapadne Europe ustuknule su pred SAD koje su, uzimajući u obzir geostrateško značenje jugoistočne Europe (spojnica razvijenog Zapada sa Bliskim istokom, Zaljevom, Centralnom Azijom), diplomatskim i vojnim akcijama dale do znanja da neće tolerirati permanentno ugrožavanje stabilnosti i sigurnosti na tom trusnom području.

Kada je oružje utihnulo, Jugoistočna Europa postala je pogodno tlo za najraznovrsnije nove izazove tzv. soft-security koje je vrlo teško kontrolirati. Brojni još do kraja neriješeni teritorijalni, politički, nacionalni, gospodarski, socijalni i ini problemi pogoduju razvoju najrazličitijih oblika kriminalnih djelatnosti, nacionalnih animoziteta, vjerskih nesnošljivosti.

Brojne inicijative i pokušaji međunarodne zajednice glede stabilizacije Jugoistočne Europe (SECI, regionalni pristup EU, Rayamond inicijativa, Clintonov Akcijski plan za Jugoistočnu Europu, Pakt o stabilnosti) dokazuju kako je međunarodna zajednica odlučila da u novom svjetskom poretku europski jugoistok Europe ne ostane crna rupa Starog kontinenta, tim više što su se gotovo sve zemlje tog područja nakon rušenja bipolarnih međunarodnih odnosa izjasnile i tražile priključenje euroatlantskim integracijama, NATO-u i Europskoj uniji.

Inzistiranje na svekolikoj regionalnoj suradnji, dobrosusjedskim odnosima, poštivanju pravne države, prava nacionalnih manjina i pojedinaca, demokratizacija društva, predstavljalo je temelje svih međunarodnih inicijati-

va, a o stupnju njihove stvarne provedbe uglavnom ovisi i stupanj uključenosti pojedine zemlje Jugoistočne Europe u euroatlantske integracije.

Za turbulentni prostor jugoistoka Europe oduvijek se govorilo da proizvodi više povijesti nego što je može konzumirati. Baš stoga taj dio Starog kontinenta u svim fazama modernih međunarodnih odnosa bio je i ostao visoko pozicioniran na listama prioriteta svih onih koji se na neki način bave kompleksnom znanošću međunarodnih odnosa.

Međunarodni znanstveni seminar "Security and Cooperation in South-eastern Europe" dio je tog mozaika. Povijest njegova nastanka seže tridesetak godina unazad, kada je bio dio projekta jugoslavensko-američke suradnje, da bi nakon raspada SFRJ, nastavio tradiciju kao seminar kojeg zajednički organiziraju Fakultet političkih znanosti, Zagreb, Fakultet za društvene vede, Ljubljana te Florida State University, SAD. Svake godine, zadnji tjedan u mjesecu lipnju, u Interuniverzitetskom centru u Dubrovniku okupljaju se profesori, političari, djelatnici državnih ministarstava, veleposlanici, novinari, mladi lideri, znanstvenici, mladi istraživači, polaznici poslijediplomskih studija te u jednotjednom radnom druženju analiziraju suvremenu problematiku odnosa jugoistoka Europe. Polaznicima iz zemalja regije i SAD-a pridružuju se i kandidati iz drugih dijelova Europe koje zanima ili se profesionalno bave Jugoistočnom Europom, kao i pripadnici raznih međunarodnih organizacija zaduženih za praćenje i pomaganje zemalja iz te regije. Temeljni cilj seminara je, s jedne strane okupiti znanstvenike, mlade istraživače i studente iz Jugoistočne Europe koji se bave ili studiraju neki aspekt međunarodnih odnosa, a s druge ukazati na aktualne probleme regije te u zajedničkoj konstruktivnoj raspravi ponuditi najoptimalnija rješenja za postizanja većeg stupnja mira i stabilnosti u regiji, uz promicanje svekolike regionalne suradnje.

Zbornik radova koji predstavljamo pod naslovom "Security and Cooperation in Southeastern Europe", urednika Antona Grizolda prvi je i dosad jedini zbornik koji objavljuje tekstove dijela predavača sa spomenutog seminara, održanog u proteklih sedam godina. Zbornik je tematski podijeljen u tri cjeline:

- generalni prikaz sigurnosne situacije Jugoistoka Europe
- prikaz stanja u pojedinim zemljama regije (Slovenija, Hrvatska, Makedonija)
- ostala pitanja značajna za mir i sigurnost u regiji.

U prvom dijelu Zbornika, pod naslovom "General Overview of Security Situation in SEE" objavljuju se tekstovi tri eminentna profesora međunarodnih odnosa, prof. dr. Hakana Wiberga (Danska), prof. dr. Radovana Vukadinovića (Hrvatska) te prof. dr. Ljubiše Adamovića (SAD). Hakan Wiberg teorijski određuje pojmove rata, mira, međunarodne sigurnosti te svoju teorijsku analizu primjenjuje na prostor jugoistoka Europe uzimajući u obzir posthladnoratovska događanja i nove izazove tzv. soft-security. Radovan Vukadinović obrazlaže svoju tezu da, iako Jugoistočna Europa danas, u sigurnos-

nom smislu, više ne predstavlja crnu rupu Europe ili prostor na kojem se u bliskoj budućnosti mogu očekivati veliki oružani sukobi, taj rubni dio Starog kontinenta ipak danas karakterizira "nestabilna sigurnost". Ljubiša Adamović prikazuje jugoistok Europe s gospodarskog aspekta te ukazuje na velike probleme s kojima se sve zemlje te regije susreću pri tranziciji svojih ekonomija, što je zorno i na ukupnoj socijalnoj slici te regije.

U drugom dijelu zbornika pod naslovom "Country studies" objavljeni su tekstovi autora iz Slovenije: prof. dr. Antona Grizolda, prof. dr. Bogomila Ferfile, dr. Ljubice Jelušić i mr. Iztoka Prezelja; iz Hrvatske: prof. dr. Siniše Tatalovića, dr. Lidije Čehulić te iz Makedonije: prof. dr. Biljane Vankovske. Anton Grizold piše o iskustvima koje je Slovenija prošla na svom putu približavanju NATO-u kroz suradnju u Partnerstvu za mir, Ljubica Jelušić govori o posthladnoratovskim reformama slovenskih oružanih snaga, Iztok Prezelj donosi rezultate istraživanja slovenskog javnog mijenja prema sustavu slovenske nacionalne sigurnosti i Jugoistočne Europe, Bogomil Ferfila piše o socioekonomskim reformama slovenskog društva. Siniša Tatalović i Lidija Čehulić u svojim tekstovima bave se prikazom specifičnosti rata u Hrvatskoj i povezano s tim sigurnosnoj situaciji na širem području regije te specifičnostima i problemima s kojima se suočava Hrvatska vojska u svojim pokušajima prilagodbe NATO standardima. Biljana Vankovska piše o problemima s kojima se mlada makedonska država suočavala pri svom osamostaljivanju te reformama sigurnosnog sektora.

Treći dio zbornika, pod naslovom "Other significant issues related to peace and security in SEE", donosi zajednički rad prof. dr. Antona Grizolda i mr. Iztoka Prezelja, (Slovenija), rad prof. dr. Charlesa F. Cnuddea (SAD) te mr. Kristine Plavšak (Slovenija).

Grizold i Prezelj na primjeru pred-daytonske BiH ukazuju na nužnost međusobne suradnje međunarodnih organizacija (NATO, WEU, UN) u rješavanju kriza u Jugoistočnoj Europi. Charles F. Cnudde analizira unutar-njopolitičku situaciju u Sjedinjenim Državama neposredno nakon raspada SFRJ i i po izbijanju otvorenih oružanih sukoba te pokušava pojasniti razloge američkoga političkog i vojnog angažmana u Jugoistočnoj Europi. Kristina Plavšak bavi se ulogom javnog mijenja, sredstava masovnih medija, političke propagande u Jugoistočnoj Europi.

Među brojnim zbornicima koji se zadnjih godina bave problemima Jugoistočne Europe ovaj zbornik ima posebnu vrijednost. Rezultat je dugogodišnjeg predavačkog i istraživačkog rada te se kroz priloge autora mogu osjetiti njihovi pogledi na stanje i odnose u regiji, ali i na nove perspektive. Sve to zajedno učinit će zbornik potrebnim u svakoj biblioteci koja se bavi Jugoistočnom Europom, a ujedno to je i konkretan trag ljetnih seminara koji se održavaju u dubrovačkom IUC. Dio autora idejni su osnivači seminara i njegovi sudionici od prvih dana (prof. dr. R. Vukadinović), prof. dr. A. Grizold već osmu godinu za redom jedan je od direktora seminara, tu su i tekstovi brojnih pripadnika mlađe generacije koja je u svom znanstvenom usavršavanju i napredovanju bila na seminarima u Dubrovniku. S obzirom na to da je seminar "Regional

Security and Cooperation in Southeastern Europe" tradicionalan, za očekivati je da će i sljedeće generacije postdiplomata, znanstvenih istraživača, mladih lidera i predavača razmjenjivati iskustva s kolegama iz regije te na taj način oplemenjivati i proširivati svoja znanja.

Lidija Čehulić